

# ΠΑΡΙΣ ΜΗΛΙΤΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ "ΑΡΑΠΙΑΝ ΤΣΑΡΣΙ-ΑΘΗΝΑ" ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ



Πηγή έμπνευσης για το “Αραπιάν Τσαρσί – Αθήνα” υπήρξε ένα διήγημα με το οποίο είχα ασχοληθεί πριν από χρόνια και το άφηνα να υπάρχει τελειωμένο κάπου στον σκληρό δίσκο του υπολογιστή μου. Όταν το ξαναδιάβασα, πριν περίπου δύο χρόνια, θεώρησα ότι έπρεπε να το εμπλουτίσω και άρχισα να προσθέτω γύρω του διάφορες ιστορίες ιστορικού και κοινωνικού περιεχομένου. Η ειρωνεία είναι, ότι όταν το μυθιστόρημα τελείωσε, ακριβώς λίγο πριν πάρω την απόφαση για να το δώσω στον εκδότη, αποφάσισα να αφαιρέσω το αρχικό διήγημα. Το έκανα για να ελαφρύνω την πλοκή και για να κάνω το βιβλίο πιο εύληπτο για τον αναγνώστη. Άλλη πηγή έμπνευσης υπήρξαν οι ιστορίες που άκουσα και διάβασα για τη Μικρά Ασία και ειδικότερα για τη Σμύρνη, όταν άρχισα να εργάζομαι ως εκπαιδευτικός στην περιοχή της Καβάλας. Με τον καιρό φαίνεται πως ζυμώθηκαν μέσα μου και όλο και πιο έντονα απαιτούσαν να πάρουν μια συγκεκριμένη μορφή για να βγουν προς τα έξω.

Κατά τη διάρκεια της συγγραφής, έτυχε να παρακολουθήσω στην τηλεόραση μια συνέντευξη του Κώστα Καζάκου, στην οποία ανέφερε ότι ένα έργο για να αγαπηθεί από το κοινό πρέπει να είναι χρήσιμο, όμορφο και ενδιαφέρον. Με επηρέασαν τόσο πολύ τα λόγια του που από τη στιγμή εκείνη τα τρία αυτά χαρακτηριστικά άρχισαν να αποτελούν και τα βασικά κριτήρια για τον τρόπο και την ποιότητα της γραφής μου. Επιπλέον, φρόντιζα να μπαίνω συνεχώς στη θέση των ηρώων, γιατί ήθελα να κατανοήσω τον τρόπο που σκέφτονταν και να αισθανθώ τα συναισθήματα που βίωναν. Δεν ήταν λίγες οι φορές που αισθάνθηκα ότι οι σκέψεις μου κατευθύνονταν από τις δικές τους σκέψεις και τα συναισθήματά μου πήγαζαν από τα δικά τους συναισθήματα. Σαν οι ήρωες αυτοί να έπαιρναν ζωή από μόνοι τους και να έβαζαν τους νευρώνες του εγκεφάλου μου να δημιουργήσουν νέες συνάψεις και τους μυς της καρδιάς μου να χτυπήσουν με έναν διαφορετικό ρυθμό.

Περιγραφές τοπίων και εξωτερικών χαρακτηριστικών των ανθρώπων με απασχόλησαν ελάχιστα. Με ενδιέφερε ο ψυχισμός των ηρώων μου και η ερμηνεία της συμπεριφοράς τους. Το “είναι” όχι το “φαίνεσθαι”, το “σημαινόμενο” όχι το “σημαίνον” είχαν τον πρώτο λόγο στη συγκεκριμένη μυθοπλασία.

Στην πραγματική ζωή είναι πολύ δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να κατανοήσουμε πότε κάτι αρχίζει, πώς εξελίσσεται και πότε τελειώνει. Τελείως αυθαίρετα τοποθετούμε σε μια γραμμική σειρά τα γεγονότα και τα συνδέουμε μεταξύ τους, γιατί με αυτόν τον τρόπο πιστεύουμε πως βάζουμε σε τάξη τον κόσμο μας. Όμως στην πραγματικότητα δεν υπάρχουν αυτοτελείς ιστορίες ούτε γεγονότα σε σειρά. Αντιθέτως υπάρχουν διάσπαρτα συμβάντα που αν τα συνδέσουμε με διαφορετικό τρόπο ή με τον ίδιο τρόπο αλλά με άλλη ψυχική διάθεση θα φτιάξουμε τελείως διαφορετικές ιστορίες. Η συγκεκριμένη αφήγηση ακολουθεί την ίδια τη ζωή γι’ αυτό και δεν είναι γραμμική. Ένα γεγονός δε διαδέχεται κατ’ ανάγκη το προηγούμενο, ούτε χρονολογικά ούτε νοηματικά. Για τον λόγο αυτό, ενώ έγραφα κάποια ιστορία, κάποια άλλη από το παρελθόν ή και από το μέλλον, έβγαινε στην επιφάνεια, χαλούσε την προκαθορισμένη τάξη και διεκδικούσε να ειπωθεί εκείνη τη συγκεκριμένη στιγμή. Έτσι, αν και υπήρχε ένα σχέδιο γραφής, συχνά αναγκαζόμουν να μην το ακολουθώ, γιατί οι ιστορίες τακτοποιούνταν και ξανατακτοποιούνταν μεταξύ τους, μέχρι που τελικά κατάφεραν να βρουν από μόνες τους τη θέση που τις ταίριαζε.

Από πλευράς περιεχομένου το βιβλίο χωρίζεται σε ιστορικό και σε κοινωνικό μέρος. Τελείως δυσανάλογα μεταξύ τους, το πρώτο –με εικόνες από το παρελθόν και έντονα συναισθήματα για τον αναγνώστη– καταλαμβάνει μόνο τις 50 από τις 460 σελίδες του. Ξεκινάει από τη Σμύρνη των αρχών του 20ου αιώνα, την «ελληνική Σμύρνη» με τους 165.000 Έλληνες και τους 52.000 Τούρκους, που ήταν γεμάτη θέατρα, κινηματογράφους, λέσχες, ιδιωτικά εκπαιδευτήρια, στάδια, αγορές. Μια από αυτές τις αγορές ήταν και το Αραπιάν Τσαρσί, στο οποίο είχε την επιχείρησή του ο πατέρας της κεντρικής ηρωίδας. Όταν το 1919 κατέλαβαν οι Έλληνες τη Σμύρνη οι σκέψεις της ήταν μπερδεμένες, γι' αυτό και γράφει στο ημερολόγιό της: «Καλά δε ζούσαμε και πριν με τους Τούρκους;» ρωτούσα τους γνωστούς μου κι απάντηση δεν έπαιρνα από κανέναν. «Τι ήρθαν να κάνουν τώρα οι Έλληνες σε μια γη που έτσι κι αλλιώς ήταν δική μας;». Το 1922 η ηρωίδα βιώνει την καταστροφή της πόλης της και αναγκάζεται να καταφύγει στην Ελλάδα. Ο αναγνώστης παρακολουθεί τη διαδρομή της και κάνει μαζί της ένα ταξίδι στον χώρο και στον χρόνο.

Το κοινωνικό μέρος του βιβλίου –με πλοκή και ηθικά διλήμματα– περιπλέκεται γύρω από το ιστορικό με ιστορίες που εξελίσσονται στη σύγχρονη εποχή. Ο αναγνώστης έρχεται αντιμέτωπος με ανεκπλήρωτα όνειρα, έρωτες, απιστίες, πάθη, θανάτους, τρομοκρατικές ενέργειες, πολιτικούς προβληματισμούς και φιλοσοφικές αναζητήσεις. Διαλέγω κάποιες από αυτές τις ιστορίες:

Ο πρόεδρος ενός επιχειρηματικού ομίλου έχει τα πάντα στη ζωή του, εκτός από την αγάπη και τον σεβασμό της οικογένειάς του. Ο γιος του σκέφτεται γι' αυτόν, τη μέρα που πήγε να τον συναντήσει στο Μπέρμιγχαμ: Στο κάτω κάτω, εκείνος –έτσι αποκαλούσε τον πατέρα του στον εσωτερικό διάλογο που είχε με τον εαυτό του– ήρθε απρόσκλητος και γνώριζε πολύ κα-λά πως δεν ήταν και τόσο επιθυμητός.

Ένας αστυνομικός, μέσω των σπουδών και του επαγγέλματός του προσπαθεί να ανέλθει κοινωνικά. Ο Φίλιππος είχε γεννηθεί σε μια οικογένεια που εκ των πραγμάτων ήταν καθηλωμένη στις δυο κατώτερες κατηγορίες αναγκών αυτής της πυραμίδας (των αναγκών του Maslow). Επομένως, απαραίτητη προϋπόθεση για την ικανοποίηση αυ-τών των κατηγοριών –και ταυτόχρονα και διακαής πόθος της μητέρας του– ήταν η ύπαρξη ενός αξιοπρεπούς και σταθερού εισοδήματος, κάτι που μόνο η αστυνομία ή ο στρατός μπο-ρούσαν να του εξασφαλίσουν. Γνωρίζει μια συμφοιτήριά του τόσο όμορφη και εντυπωσιακή που δεν πίστευε ποτέ ότι θα γύριζε καν να τον κοιτάξει. Τα αγόρια κοίταζαν τη Βενίτα με θαυμα-σμό –από κάποια, μάλιστα, ακούστηκαν και μερικά άκομψα σχόλια– και τα κορίτσια με ζήλια. Από όπου περνούσε, ξε-σήκωνε τον κόσμο γύρω της. Αυτός πρώτη φορά κυκλοφο-ρούσε με μια τόσο εντυπωσιακή κοπέλα δίπλα του. Ένιωθε ωραία αλλά και αμήχανα ταυτόχρονα. Θα έρθουν κοντά οι δυο τους, μόνο όταν αυτή, εξαιτίας κάποιων άλλων γεγονότων, αισθανθεί την αληθινή αγάπη για πρώτη φορά στη ζωή της και καταφέρει να γιατρέψει τις πληγές που είχε μέσα της από την παιδική της ακόμη ηλικία.

Ένας καθηγητής πανεπιστημίου γοητεύεται από τα όμορφα μάτια μιας φοιτήτριας. Του θύμιζαν αυτά της Σαρμπάτ Γκούλα (του National Geographic), σε μια φωτογραφία που, όταν ήταν φοιτη-τής, είχε τοιχοκολλήσει απέναντι από το γραφείο του και την κοιτούσε κάθε φορά που ήθελε να ξεκουραστεί από το διά-βασμα. Έρχεται αντιμέτωπος με το δίλλημα της απιστίας και η αγάπη του για τη σύζυγό του, από τη μια μεριά, και ο νόμος της ερωτικής έλξης, από την άλλη, αντιμάχονται μέσα του. Ήταν ένα φιλί που έπρεπε οπωσδήποτε να δοθεί, διαφορετικά στα χρόνια που θα ακολουθούσαν θα μαράζωναν και θα παρακαλούσαν να είχαν τη δύναμη να γύριζαν τον χρόνο πίσω για να διορθώ-σουν αυτό το μοιραίο λάθος... Αν δεν είχε δοθεί αυτό το φιλί, τότε όλος ο κόσμος θα γι-νόταν φτωχότερος από αγάπη, τότε όλος ο χρόνος θα έχανε μια στιγμή – ίσως κι έναν ολόκληρο αιώνα!

Μια γυναίκα, μητέρα και σύζυγος, μέσα στο βαγόνι ενός τρένου κάπου στη Λατινική Αμερική, έρχεται αντιμέτωπη με τη μεγαλύτερη πρόκληση της ζωής της –το γεγονός του θανάτου– και κατακλύζεται από σκέψεις και υπαρξιακούς προβληματισμούς. Ποιος θα νοιαζόταν για τον θά-νατό της; Πέντε, δέκα, είκοσι, εκατό άτομα; Τι νόημα έχει αυτός ο αριθμός μπροστά στα δισεκατομμύρια των ανθρώ-πων που ζουν τώρα στη Γη; Τι νόημα έχει μπροστά στα δισε-κατομμύρια των ανθρώπων που έζησαν; Ποιον ενδιαφέρει ο θάνατος κάποιου; Και για πόσο χρόνο; Γιατί του δίνουμε τό-σο μεγάλη σημασία, όταν η λησμονιά

απαλύνει γρήγορα την πληγή που αφήνει; Όλα σ' αυτόν τον κόσμο, καλά και κακά, ξεπερνιούνται με τον καιρό. Επιβάτης στο τρένο της ζωής εί-ναι ο άνθρωπος, και ο κόσμος του εικόνες που περνούν σαν αστραπή έξω από το τζάμι του βαγονιού του. Και το τρένο προχωρά μπροστά. Και οι εικόνες μένουν πίσω, χάνονται, εξαφανίζονται, μένουν μόνο στη μνήμη. Και το τρένο κάνει στάσεις να ανεβούν και να κατεβούν οι επιβάτες. Δύο για τον καθένα, μία που ανεβαίνει και μία που κατεβαίνει.

Το ιστορικό και το κοινωνικό μέρος δένονται μεταξύ τους με τρία μυστικά που τρεις γυναίκες τα κρατούν καλά κρυμμένα μέσα τους, μέχρι να έρθει το πλήρωμα του χρόνου και να τα βγάλουν προς τα έξω. Όταν αποκαλύπτεται η αλήθεια, κάποιοι λυτρώνονται από αυτή, κάποιοι επωφελούνται και κάποιοι άλλοι προσπαθούν να ξεφύγουν από τις επιπτώσεις της.

Δεν επιδίωξα να περάσω στον αναγνώστη δικά μου μηνύματα. Πρόθεσή μου ήταν να μοιραστώ μαζί του σκέψεις, συναισθήματα, εικόνες και προβληματισμούς, αφήνοντάς του χώρο να συμφωνήσει ή να διαφωνήσει μαζί μου. Η προσωπική μου ανάγκη να βγάλω από μέσα μου κάποια θέματα σχετικά με τον έρωτα και την αγάπη, την ειρήνη και τον πόλεμο, τον σκοπό της ζωής και τον φόβο του θανάτου, ήταν που δημιούργησε τις επιμέρους ιστορίες και όχι το αντίθετο. Κάθε φορά το ζητούμενο δεν ήταν να βγουν στην επιφάνεια οι ιστορίες αυτές καθαυτές αλλά οι κυρίαρχες ιδέες τους. Στόχος μου ήταν ο καθένας που θα διαβάσει αυτό το βιβλίο να κάνει ένα όμορφο ταξίδι γεμάτο σκέψεις, εικόνες και συναισθήματα.

Τα μυστικά τριών γυναικών παραδίνονται στη δίνη του χρόνου, όχι όμως και στη λήθη του. Ξεκινούν από την Καταστροφή της Σμύρνης και φτάνουν μέχρι σήμερα. Επηρεάζουν τη ζωή του προέδρου ενός ομίλου, της γυναίκας του, του γιου τους και αρκετών άλλων ανθρώπων. Εκατό χρόνια χρειάστηκε να περάσουν μέχρι να βγει η αλήθεια στην επιφάνεια. Η αλήθεια, όμως, απαιτεί το τίμημά της. Φθόνος, καταχρήσεις, παράνομα κυκλώματα, τρομοκρατικές ενέργειες είναι ορισμένα από τα δεινά που την ακολουθούν.

Διάφορες μικρές ιστορίες αρχίζουν σιγά σιγά να εκτυλίσσονται και να συνοδεύουν τις κύριες. Ένας φοιτητής με πολιτικούς προβληματισμούς καταφεύγει σε ακραίες ενέργειες, ένας καθηγητής πανεπιστημίου γνωρίζει μια όμορφη φοιτήτρια, μια μητέρα δύο κοριτσιών έρχεται αντιμέτωπη με τη μεγαλύτερη πρόκληση της ζωής της, μια νεαρή κοπέλα αναζητά διέξοδο σε ψυχικά τραύματα του παρελθόντος μέσα από τις ερωτικές της σχέσεις.

Ηθικά διλήμματα, ανεκπλήρωτα όνειρα, έρωτες, απιστίες, πάθη, θάνατοι είναι μερικά από τα κομμάτια του παζλ που μόνο ο αόρατος ιστός των τριών μυστικών καταφέρνει να συνδέσει μεταξύ τους. Τελικά, η λύτρωση για τους πρωταγωνιστές έρχεται μόνο όταν και το τελευταίο ψήγμα της αλήθειας καταφέρνει να αναδυθεί στην επιφάνεια.